

Motion till riksdagen 2008/09:Kr322

av **Camilla Lindberg (fp)**

Spelfrågornas fortsatta hantering i enlighet med EG-rätten

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om spelfrågornas fortsatta hantering i enlighet med EG-rätten.

Motivering

Den svenska spelmarknadens förändring kännetecknas av saktfärdighet. Expansiv retorik ersätter konkret handling och bidrar till att politiken med tvång definieras juridiskt. Svenskt rättsmedvetande riskerar att urholkas genom allvarliga motsatsförhållanden, såsom social skyddshänsyn å ena sidan tycks stå i konflikt med inkonsekvent maktdelning och ren vinstmaximering från statens bolag å andra sidan i strid med EG-rätten. Vidare tycks den avgörande proportionalitetsprincipen saknas inom den nationella ordningen. Nu har Svea hovrätt beslutat att söka besked av EG-domstolen om den svenska lotterilagens EG-rättsliga förenlighet i målet mot förre chefredaktören för Aftonbladet Anders Gerdin och Expressens Otto Sjöberg i målet som gäller brott mot lotterilagens 38 §, dvs. ”främjandeförbudet”. Sveriges spelpolitik prövas därmed i högsta domstolen i Europa.

Den pågående Spelutredningen under ledning av Jan Nyrén har fått i uppgift att ta fram en delvis ny spelpolitik. Men det är en omvändelse under galgen och med reservationer. Även den nya politiken kan innebära fortsatta intressekonflikter och stå i fortsatt konflikt med samhällsutvecklingen. Spelutredningen skall bland annat titta på

- ? hur en uppstramning och modernisering av regelverket kan ske i syfte att stärka de allmänna skyddsbehov som skall stå i förgrunden för svensk spelpolitik, inklusive marknadsföringsrestriktioner och tydligare krav på de statligt kontrollerade bolagen,

Fel! Okänt namn på

- ? kartlägga i vilken utsträckning vissa spel kan anses framkalla spelberoende med utgångspunkt i den nuvarande modellen för spelregleringen och att de mest bekymmersamma spelen endast skall kunna bedrivas i strikt reglerade former,
- ? bedöma om det av EG-rättsliga, tekniska eller andra skäl inte är möjligt att inom alla spelformer strama upp det nuvarande regelverket och i så fall föreslå ett delvis nytt system som också inbegriper andra aktörer än befintliga, med en inriktning på att de sociala skyddsaspekterna genomgående ges hög prioritet.

Spelutredningen tycks därmed syfta till att bevara en långtgående statlig inblandning på spelmarknaden, som sannolikt står i strid med grundläggande principer i Romfördraget relevant genom svenskt medlemskap i EU sedan 1994. Spelutredningen bör därmed ges nya direktiv i en mer näringspolitisk riktning och med en klarare EG-rättslig anpassning samt tydligare utvecklas genom omsorg och intressen för spelkonsumenten. Regeringens direktiv att inte konkurrensutsätta vissa affärsområden kan också strida mot den EG-rättsliga principen om proportionalitet och bör därmed undanröjas. Vidare måste försäljning av statens spelverksamhet prioriteras för att därigenom uppnå en optimal maktindelning till förmån för den enskilde och samhället. Motionen föreslår att svensk spelpolitik förstärks i enlighet med motionen mening.

Garanterar en oberoende kontroll av spelföretagen

Lotteriinspektionen sorterar för närvarande under Finansdepartementet. Inspektionen är en central förvaltnings- och tillsynsmyndighet över lotterilagen och kasinolagen. Myndigheten har cirka 40 anställda och är en självständig myndighet med generaldirektör och styrelse med fullt ansvar.

Svenska Spel lyder också under finansdepartementet. I dagsläget sker alltså tillsynen av bolaget av dess ägare, som årligen får över tre miljarder kronor därifrån. Det bäddar inte för pålitlig granskning.

Lotteriinspektionen bör, särskilt i avvaktan på ett fullvärdigt licenssystem och så länge svenska staten äger Svenska Spel och kontrollerar ATG genom avtal och styrelsetillsättning, garanteras en mer självständig ställning. Detta kunde uppnås exempelvis genom att myndigheten inordnas under Socialdepartementet eller genom att den ges en mer självständig status. Även efter det att ett licenssystem införts kommer staten att ha ett ekonomiskt intresse i spelandets omfattning genom dess intäkter från licenssystemet. Mot denna bakgrund är det av principiell betydelse för att understryka vikten av att Lotteriinspektionen sorterar under Socialdepartementet eller har en självständig ställning istället för att vara underordnat Finansdepartementet.

Att Finansdepartementet direkt kontrollerar alla led i spelandet i Sverige och samtidigt tjänar stora intäkter är uppenbart olämpligt. Det finns en risk för misstanken att den lagstiftning, verksamhet och tillsyn man väljer snarare styrs av statsfinansiell hänsyn än av hänsyn till konsumenterna. Spelutred-

ningen bör därför med tydlighet åläggas hur självklara maktodelningsprinciper kan implementeras omgående snarare än ytterligare integreras som enhet inom finansdepartementet. Ju mer autonom Lotteriinspektionen är desto trovärdigare är också dess granskning.

En reglerad svensk spelmarknad i konkurrens är inte bara näringspolitiskt fördelaktig, den höjer effektiviteten i samhällsekonomin och gör speltjänster transparanta, vilket stärker den enskildes skydd.

Framtiden för Svenska Spel

Staten bör inte äga företag på konkurrensutsatta marknader utan fastslå regelverk och se till att det följs. För spelmarknaden följer också ett ansvar för att upprätthålla ett socialt ansvarstagande. Svenska Spel måste styckas upp och säljas. En del av intäkterna (som sammanlagt beräknas uppgå till drygt 60 miljarder kronor) bör gå till att bygga och finansiera ett nationellt centrum för beroendeforskning, där forskning kring spelberoende och vård av missbrukare samlas under ett tak tillsammans med forskning kring andra typer av beroende.

Stöd till idrott, ungdomsorganisationer och kultur

De vinster som kommer från Svenska Spel tillfaller idag staten som ägare. För närvarande tillfaller omkring 3,2 miljarder kronor statskassan direkt. Överskottet över detta fördelas idag med 50 % till staten och 50 % till folkrörelserna. Av pengarna till folkrörelserna går 19 % till ungdomsorganisationerna och 81 % till idrotten. Under 2007 delades (baserat på intäkter från 2006) på denna beräkningsmodell ut 810 miljoner kronor till folkrörelserna, av vilka idrotten erhöll 656,1 miljoner kronor och ungdomsorganisationerna erhöll 153,9 miljoner kronor.

Utöver dessa belopp fördelas merparten av den 50-procentsandel av den överskjutande vinsten som tillfaller statskassan till folkrörelserna genom särskilda beslut av riksdagen i ordinarie budget. I BP 2008 föreslås satsningar om 560 miljoner kronor till idrottsrörelsen och 0,43 miljoner kronor till kulturella ändamål.

Sammantaget erhåller idrottsrörelsen årligen sålunda omkring 1,2 miljarder kronor i stöd, ungdomsorganisationerna cirka 150 miljoner och kulturella verksamheter 0,5 miljoner kronor. Statskassan behåller efter att dessa bidrag betalats ut cirka 3,5 miljarder kronor från vinsten från Svenska Spel.

Den nuvarande modellen där idrottsrörelsen och övriga folkrörelser och organisationer får del av vinsten från Svenska Spels överskott kan ifrågasättas på principiella grunder. De folkrörelser som anvisas anslag från Svenska Spels vinster blir därmed beroende av att ett statligt bolag med kontroversiell verksamhet går med en betryggande vinst. Då många folkrörelser traditionellt finansierat sina verksamheter med lotterier som konkurrerat med Svenska Spel, är det ytterst olyckligt med denna sammanblandning. Systemet bör

Fel! Okänt namn på

avskaffas till förmån för ett system med ett förstärkt statsbidrag. Denna modell förespråkas även av idrottsrörelsen som önskar en stabilitet och långsiktighet i det statliga stödet som blir omöjligt med nuvarande modell. Omregleringen bör ske på ett sådant sätt att idrottsrörelsen garanteras minst lika mycket resurser som i dag.

Också i detta sammanhang är det viktigt att reformera 38 § lotterilagen. Lagen reglerar inte bara reklam utan förbjuder idrottsföreningar och frivilligorganisationer av alla slag att ta emot pengar från (spel)bolag som är registrerade i andra EU-länder. Om Röda Korset eller Forum för frivilligt socialt arbete tar emot pengar från ett utländskt spelbolag riskerar organisationens ansvariga åtal.

Spelbolagen har många gånger uttryckt en vilja och ambition att bidra till olika typer av sociala insatser, och i högsta grad att sponsra idrottslag. Genom att göra det tillåtet för frivilligorganisationer att ta emot pengar från spelbolag skulle organisationerna kunna få ett välbehövligt tillskott.

Statens intäktsbortfall skulle till största delen täckas av licensförsäljning, skatter när utländska bolag etablerar sig och betalar skatt i Sverige och försäljningssumman när det statliga intresset i Svenska Spel säljs.

Lagstiftningen kring spelreklam

Lotterilagens 38 § bör avskaffas i nuvarande form så att alla bolag får göra reklam enligt reglerna i marknadsföringslagen. Samtidigt bör spelreklamen omgärdas med tydliga krav på socialt hänsynstagande. För att reglerna ska följas bör kännbara viten kunna utdelas vid brott mot dem. Det enda sättet att få utlandsregistrerade bolag att ta hänsyn till svensk lag, är att konstruera ett system som gör det möjligt och önskvärt för dem att registrera sig i Sverige.

Domsrätt över spelreklamen bör flyttas från Lotteriinspektionen till Marknadsdomstolen. Lotteriinspektionen bör behålla ansvaret för tillsyn av spelverksamheten, och för att öka incitamenten för efterlevnad av regelverket kan licenserna göras avhängiga regelverket.

Inför ett licenssystem

Sverige bör eftersträva ett system som kan kombinera socialt ansvarstagande med ett fritt företagande. Ett nytt system måste självklart vara förenligt med EU:s regler om fri rörlighet för varor och tjänster. Det förutsätter genomgripande förändringar och gör det omöjligt att bibehålla dagens system, där staten med monopolställning på tillståndsgivningen också är en stor ägare av spelföretag som anordnar samtliga tillgängliga spel- och vadslagningstjänster förutom vissa lotterier inom den legala marknaden. Internets utveckling har skyndat på nödvändigheten av att reformera systemet.

Fel! Okänt namn på

Ett system bättre anpassat till EG-rätten vore att staten utfärdar koncessioner för de företag och organisationer som vill bedriva spelverksamhet. Dessa licenser bör vara förknippade med tydliga krav på hur spelföretagen får bedriva sin verksamhet vad gäller krav på socialt ansvarstagande. Staten bör behålla tillsynsansvaret för spelmarknaden och på ett oberoende sätt kontrollera att spel inte förekommer utanför den licensierade marknaden men också att spelande på den licensierade marknaden bedrivs enligt gällande regler.

Det finns andra områden som omgärdas av statligt tillståndsgivande och kontroll. Alkoholförsäljning på restauranger är ett exempel.

Staten ska inte konkurrera med privata företag. Spelmarknaden är inget undantag. Att staten ska fortsätta att äga Svenska Spel eller något annat spelbolag är uteslutet. För att låta spelbolagen själva täcka kostnaden för tillsyn, vård av spelmissbrukare, och för att spelandet även fortsättningsvis ska finansiera idrotts- och föreningslivet, förespråkar Folkpartiet ett system där bolagen dels betalar för koncessionen, dels betalar intäkts- och bolagsskatt i Sverige. För att få effekt kan skatten inte vara substantiellt högre än i andra EU-länder.

Vad som här har sagts om spelfrågornas fortsatta hantering i enlighet med EG-rätten bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Stockholm den 6 oktober 2008

Camilla Lindberg (fp)